

صادرکنندگان غیرواقعی با تجارت محصول نامرغوب به بازار زعفران ایران آسیب می‌رسانند

اشاره:

جیش در صادرات غیرنفتی، مهمترین هدف سومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور است. در سال‌های اخیر نیز دولت تمهیدات و تسهیلات گوناگونی را برای رشد صادرات غیرنفتی اندیشیده و اعمال کرده که تا حدودی موانع و تنگناهای صادرات را از بین برده است. با این وجود برای دستیابی به ارقام مورد پیش‌بینی در برنامه سوم، ضرورت دارد تا تمامی استعدادها و توانایی‌های کشور در خصوص حضور در بازارهای خارجی و رشد صادرات به‌کار گرفته شود.

یکی از محصولات مرغوب صادراتی ایران، زعفران است که در مناطق خشک و نیمه‌خشک حاشیه کویر و با زحمت فراوان کشاورزان به‌دست می‌آید، اما علی‌رغم مرغوبیت و کیفیت مطلوب زعفران ایران که قیمت آن در بازارهای جهانی به دلیل حضور صادرکنندگان غیرواقعی یا تجارت محصول نامرغوب، از رشد واقعی برخوردار نبوده و مانع از افزایش درآمدهای ارزی ناشی از صدور زعفران شده است.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای جلیل مفازهای، رئیس اتحادیه صادرکنندگان کتیرا، صمغ‌های نباتی، ریشه‌های گیاهی و دانه‌های کشاورزی ایران، روند بازار جهانی زعفران، موقعیت ایران در این بازار و موانع و مشکلات فراروی رشد صادرات این محصول ارزشمند را جویا شد. با هم ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانیم.

- **زعفران ایران از چه زمانی صادر شده است؟**
 | تا آنجا که اطلاع دارم، بیش از ۱۰۰ سال است که زعفران ایران صادر می‌شود. البته در آغاز شهرت نداشته و بیشتر به اسپانیا ارسال شده است.
- **آیا صادرات زعفران ایران فقط به کشورهای با درآمد سرانه بالا صورت می‌گیرد؟**
 | کشور خاصی زعفران ایران را خریداری نمی‌کند، اما بخش اعظم زعفران صادراتی ایران به کشورهای اروپایی که در آنجا شناخته شده است، صادر می‌شود.
- **زمان قاجاریه به صورت گمنام و بدون آنکه مبداء آن معلوم باشد، مورد مصرف اروپاییان قرار می‌گرفت. از آن زمان هم زعفران ایران به نام خارجی‌ها به فروش می‌رفت و برگشت پول نداشت.**
 از حدود ۴۰ سال پیش، زعفران ایران در بازارهای اروپایی شناخته شد و جزو کالاهای لوکس است و مورد مصرف افراد پولدار می‌باشد.
- **زعفران ایران در آغاز به صورت نامی ناآشنا و به حالت تحفه وارد بازار کشورهای اروپایی شد و در**

از تمامی کشورها بیشتر است. آلمان و انگلستان هم مقداری زعفران ایران را خریداری می کنند، اما خرید آنان کمتر از سه کشور یاد شده است.

اسپانیا از دیرباز صادرکننده زعفران بوده است، اما چند سالی است که از جرگه تولیدکنندگان زعفران در سطح وسیع خارج شده است. اما زعفران ایران را خریداری کرده و در بسته بندی های کوچک وارد بازارهای مصرف می کند.

■ به چه دلایلی اسپانیا از جرگه تولیدکنندگان زعفران خارج شده است؟

حدود ۱۲ سال قبل یک سیل خانمان برانداز در اسپانیا جاری شد و تمامی مزارع زعفران را از بین برد. پس از آن، احیای مزارع زعفران برای زارعین اسپانیایی مقرون به صرفه نبوده و در نتیجه این کشور از جرگه تولیدکنندگان اصلی زعفران جهان خارج شد.

البته امروز نیز کماکان در اسپانیا زعفران تولید می شود و براساس آخرین آمار اعلام شده تولید این کشور حدود ۲۰ تن در سال است، اما این میزان تولید تکافوی مصرف و صادرات سطوح بالا را نمی کند.

زعفران اسپانیا در گذشته شهرت داشت. اما امروز زعفران ایران را به آنجا می برند و به نام زعفران اسپانیا صادر می کنند.

مصرف کنندگان خارجی هنوز نمی دانند زعفران ایران را به جای زعفران اسپانیا مصرف می کنند.

■ مزیت زعفران ایران نسبت به کشورهای همچون اسپانیا، یونان و... چیست؟

۱۱ رنگ، اصالت، طعم، عطر و اسانس زعفران ایران به مراتب از زعفران کشورهای اسپانیا، یونان و... بیشتر است.

زعفران ایران در اثر این ویژگی ها، انرژی (کالری) زیادی دارد، اما زعفران کشورهای رقیب از این میزان انرژی برخوردار نیست.

زعفران ایران به لحاظ ویژگی هایش همواره مشتری دارد، اما قیمت آن پیوسته در نوسان است

■ چرا زعفران ایران نمی تواند زعفران اسپانیا را در بازارهای جهانی عقب بزند؟

اسپانیا شهرت زیادی در بازار جهانی زعفران دارد. این کشور حدود ۲۰۰ سال است که در تولید و صادرات زعفران مشهور است.

زعفران ایران مرغوب تر از زعفران اسپانیا است. آنها همواره این محصول را با نام خود به بازارهای جهانی عرضه می کنند.

اسپانیا نمی تواند زعفران «قلم درشت قرمز یک دست بی تقلب» تولید کند. جمع تولید اسپانیا از ۲۰ تن در سال تجاوز نمی کند.

شهرت گذشته زعفران این کشور است که امروز توانسته است زعفران ایران را به جای زعفران خود بفروشد.

■ چرا اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایسران و اتحادیه صادرکنندگان این محصول اقدامی در این زمینه نمی کنند؟

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتحادیه، تمهیدات لازم را انجام داده اند، اما اسپانیا یکی از اعضای اتحادیه اروپا است و اکثر اوقات جلوی پای ارگان های ایرانی ذیربط که در جهت معرفی زعفران ایران گام برمی دارند، به اصطلاح سنگ اندازی می کند.

اسپانیا اخیراً در اقدامی غیرمعمول با همدستی یونان که یک تولیدکننده و صادرکننده زعفران با حجم پایین است، نامه ای به اتحادیه اروپا نوشته بود که متعاقب آن اتحادیه اروپا نامه ای به سفارت ایران در اسپانیا ارسال کرد و در آن ایران را متهم کرد که صادرات زعفران خود را با قیمت های خیلی نازل انجام می دهد، در صورتی که یونان، زعفران تولیدی خود را به بهای هر کیلو ۶۵۰ تا ۱۵۰۰ دلار می فروشد. در حالی که تمام این موارد کذب محض است و هیچکس حاضر نیست زعفران یونان را به بهای ۶۵۰ تا ۱۵۰۰ دلار خریداری کند.

البته ممکن است مصرف کنندگان، زعفران را در بسته بندی های یک یا دو گرمی هر کیلو ۶۵۰ دلار خریداری کنند، اما اینکه به صورت فله آن را به این مبالغ خریداری کنند، امری محال است.

اسپانیا و دیگر رقبای زعفران ایران درصدد ایجاد مانع در برابر فروش زعفران ایران هستند و با این گونه تبلیغات سعی در بالا بردن قیمت زعفران ایران دارند تا زعفران خودشان را با قیمت کمتر و به راحتی به فروش برسانند.

بهای زعفران ایران اکنون هر کیلو حدود ۴۲۰ تا ۴۳۰ دلار است که این زعفران در بازارهای خارجی در بسته بندی های ۱ تا ۲ گرمی به ۶۵۰ دلار به فروش می رود. صادرکنندگان واقعی زعفران در ایران اکنون محصول خود را در بسته بندی های ۱ یا ۲ گرمی به بازارهای اروپا ارسال می کنند و با همان مبلغ هر کیلو ۶۵۰ دلار به فروش می رسانند.

چرا تمامی محصول زعفران ایران در بسته بندی های کوچک صادر نمی شود؟

برخی کارخانه ها زعفران ایران را به صورت فله خریداری می کنند و به مصارف مختلف می رسانند. زعفران ۱ یا ۲ گرمی فقط مخصوص فروشگاه ها است که با خریداران جزء طرف هستند.

■ چه دلیلی دارد که صادرکنندگان زعفران ایران حضوری مستمر در بازارهای خارجی ندارند و جز تعداد معدودی، اکثر آنها از صادرکنندگان ناموفق محسوب می شوند؟

۱۱ وجود بازارچه های مرزی، صادرات زعفران ایران را به کلی خراب کرده است. زعفران تقلبی از طریق بازارچه های مرزی به کشورهای همجوار می رود و سپس وارد کشورهای اروپایی می شود. زعفران تقلبی اعتماد خریداران زعفران ایران را سلب می کند. دولت باید در این زمینه چاره ای بیندیشد.

در بازارچه های مرزی کنترل وجود ندارد و صادرکننده در این بازار با هیچگونه قید و بندی روبه رو نمی باشد.

اتحادیه و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران بارها اعتراض خود را در این زمینه اعلام کرده اند، اما دولت معتقد است عرضه کالاها در بازارچه های مرزی نیز صادرات محسوب می شود و وجود آن ضروری است.

مقداری زعفران ایران نیز به صورت تجارت چمدانی از کشور خارج می شود. این نوع تجارت نیز مورد اعتراض صادرکنندگان واقعی زعفران و اتحادیه قرار دارد. اما

دولت این نوع تجارت را نیز جزو صادرات قلمداد می کند.

■ چه میزان زعفران از طریق تجارت چمدانی و بازارچه های مرزی از کشور خارج می شود؟

ایران به طور متوسط سالانه ۶۰ تا ۷۰ تن زعفران به طور رسمی صادر می کند که این میزان صادرات در آمار گمرک منعکس شده است. در حالی که در سال هایی که زراعت زعفران خوب باشد، تا ۱۲۰ تن زعفران در کشور تولید می شود. از این میزان حدود ۱۰ تن از طریق تجارت چمدانی و بازارچه های مرزی به خارج می رود.

البته حتی یک کیلو خروج زعفران غیرمجاز می تواند بازار زعفران ایران را دچار مشکل سازد و آن را به اصطلاح خراب کند. بازارچه های مرزی و تجارت چمدانی زعفران، خطری جدی برای صادرات زعفران ایران محسوب می شود.

■ مشکلات بیرون مرزی صادرکنندگان واقعی زعفران را ذکر کنید.

وجود زعفران تقلبی، مشکلات عدیده ای برای صادرکنندگان این محصول در بازارهای خارجی پدید آورده است. صادرکنندگان غیرواقعی، زعفران تقلبی را به قیمت های بسیار پایینی به بازارهای خارجی عرضه می کنند. این امر باعث می شود تجار

واقعی نتوانند قیمت زعفران ایران را بالا ببرند.

پیمان زعفران نیز در این برهه مشکلی را برای صادرکنندگان زعفران ایجاد کرده است.

■ پیمان زعفران چقدر است؟

پیمان زعفران هم اینک ۴۷۰ دلار است. دولت پیمان خیلی از کالاها را حذف کرده است، اما پیمان زعفران و زیره سبز را حذف نکرد.

البته امروز قیمت ارز در بازار آزاد با ازر صادراتی تفاوت چندانی ندارد. اما هر کیلو زعفران ۴۲۰ تا ۴۳۰ دلار به فروش می‌رود. در صورتی که پیمان آن هر کیلو ۴۷۰ دلار است.

■ برای اینکه ایران بتواند نبض

بازار جهانی زعفران را به دست گیرد، چه باید کرد؟

اتحادیه بارها به دولت پیشنهاد کرده است از صادرات چمدانی و صادرات از طریق بازارچه‌های مرزی جلوگیری کند. در ضمن به دولت پیشنهاد شده است داشتن کارت اتحادیه را برای صادرات زعفران الزامی کند تا صادرکنندگان زعفران با در دست داشتن این کارت به تجارت خارجی زعفران بپردازند. وقتی کارت اتحادیه الزامی شد، صادرکنندگان زعفران اعم از بازارچه‌های مرزی یا از طرق دیگر، موظف می‌شوند کارت اتحادیه را

ارایه دهند. با ارایه کارت اتحادیه مشخص خواهد شد چه کسانی زعفران حقیقی و چه کسانی زعفران تقلبی صادر می‌کنند. دولت باید نظر اتحادیه در زمینه ارایه الزامی کارت اتحادیه را تحت هر شرایطی به مورد اجرا گذارد.

■ به نظر می‌رسد روزبه‌روز به

رقبای زعفران ایران در بازارهای جهانی اضافه می‌شود. آیا ایران در این زمینه رقیب جدی هم دارد؟

رقبای ایران هم اینک اسپانیا، یونان و به‌طور مختصر هندوستان است. مراکش و مصر نیز زعفران تولید می‌کنند، اما تولید آنها تکافوی مصرف داخلی‌شان را می‌دهد. چین به تازگی صادرات زعفران را شروع کرده است.

اگر صادرات چین به میزانی برسد که بتواند یک رقیب جدی برای ایران باشد، معلوم نیست که عاقبت زعفران ایران چه می‌شود. چین اینک در مراحل اولیه تولید است، اما اگر کشت و صادرات این محصول در کشوری که ۱/۲ میلیارد نفر جمعیت دارد و زمین‌های وسیعی را می‌تواند زیر کشت زعفران ببرد، پا بگیرد، خطر بزرگی برای زعفران ایران ایجاد خواهد کرد.

تولید چین اکنون در سطح پایینی است، اما استعدادهای موجود در این کشور از جمله نیروی کار، خاک و

مزد کم کارگر می‌تواند این کشور را در تولید زعفران موفق کند.

البته کیفیت تولید زعفران در چین نیز اهمیت دارد و من یقین دارم محصول آنها نمی‌تواند با محصول زعفران درجه یک ایران رقابت کند.

چینی‌ها وقتی وارد بازار یک کالا می‌شوند، در سال‌های اول در سطح پایین هستند، اما در سال‌های بعد قادر خواهند بود در بازار موفق عمل کنند.

■ بازارهای آینده زعفران ایران کدام کشورها هستند؟

به جز بازارهای کنونی، در آینده بازار آمریکا و آمریکای جنوبی می‌توانند بازارهای مطلوبی برای زعفران ایران محسوب شوند.

هنوز زعفران ایران به صورت انبوه وارد بازار آمریکا نشده است، ولی در آینده نزدیکی صادرات به این بازار آغاز می‌شود. البته به نظر می‌رسد چین رقیب ایران در این بازار شود.

■ قیمت زعفران ایران در

بازارهای جهانی تابع چه عواملی است؟

قیمت زعفران در بازارهای جهانی به‌طور اصولی ثبات ندارد و تابع عرضه و تقاضا است.

نقش اسپانیا در بازار این محصول حایز اهمیت است. چین هم به این بازار اضافه شده و نقش آن در آینده حایز اهمیت خواهد بود. زعفران

ایران سه سال قبل هر کیلو تا ۷۰۰ دلار هم صادر شد، اما امروز ۴۲۰ تا ۴۳۰ دلار است.

■ آیا برای زعفران صادراتی

ایران گشایش اعتبار می‌شود؟

اا برای زعفران گشایش اعتبار نمی‌شود. تجار ایرانی زعفران را به صورت «دیدن و خریدن» طرف خارجی صادر می‌کنند. خریداران خارجی پس از دیدن زعفران ایران آن را می‌پسندند و می‌خرند.

اطمینان یافتن خریدار خارجی از زعفران ایران اهمیت زیادی دارد. خریداران خارجی زعفران ایران سالهاست طرف ایرانی خود را می‌شناسند و دو طرف برای یکدیگر اعتبار زیادی قایل هستند و به هم اطمینان دارند.

به ندرت دیده شده است یک خریدار خارجی پول طرف ایرانی را پرداخت نکند. البته در کشورهای تازه استقلال یافته و روسیه بارها اتفاق افتاده است که پول طرف ایرانی را پرداخت نکنند.

■ چه توصیه‌ای به

صادرکنندگان زعفران ایران دارید؟

اا صادرکنندگان زعفران نباید محصول باارزش خاک‌های ایران را مفت از دست بدهند. سعی کنند جنس صحیح و سالم برای طرف خارجی ارسال کنند و آن را ارزان نروشنند.

چرا متاقمی که باید به جیب زعفران‌کار زحمتکش برود و ارز حاصل از آن برای اقتصاد مملکت خرج شود، به جیب اروپاییان برود. نباید زعفران بد، تقلبی و ارزان به خارج صادر کرد.

زعفران حاصل دسترنج زارعان محروم است و درآمد آن باید برای بهبود زندگی این قشر خرج شود. رقابت ناسالم باید از میان برداشته شود و دولت جلوی تقلب در صادرات زعفران را بگیرد تا قیمت واقعی خود را به دست آورد.

ضربه‌ای که تجار غیرواقعی زعفران به صادرات این رشته زده‌اند، باعث شده است در برخی مواقع هر کیلو زعفران در بازارهای خارجی حدود ۲۰ دلار ارزان‌تر از ایران به فروش برود.

■ آیا مؤسسه استاندارد و

تحقیقات صنعتی ایران در صادرات زعفران نقش دارد؟

اا آبله. این مؤسسه طعم، رنگ و قدرت بازدهی زعفران را گواهی می‌کند. در آن سوی مرزها نیز گواهی استاندارد ایران صددرصد مورد قبول است. برخی محموله‌های زعفران که بدون گواهی استاندارد و از طریق تجارت چمدانی و یا بازارچه‌های مرزی به خارج راه پیدا می‌کند، مورد ایراد طرف‌های خارجی واقع می‌شود.

■ بهترین طریق تبلیغات روی

زعفران ایران به چه صورت است؟

اا باید زمینه برای تبلیغ زعفران ایران از طریق اتحادیه فراهم شود. دولت باید اتحادیه را کمک کند تا زعفران ایران را از طریق تلویزیون، مطبوعات و رادیوهای خارجی به مصرف‌کنندگان آن بشناساند.

هزینه تبلیغات در خارج از کشور گزاف است و دولت باید هزینه تبلیغ این محصول باارزش را تأمین کند.

■ آیا نمایشگاه خاص زعفران

در خارج از کشور وجود دارد؟

اا برای زعفران به‌طور خاص نمایشگاهی وجود ندارد، اما در دو نمایشگاه «آنوگا» در آلمان و «سیال» در فرانسه که خاص مواد غذایی است، زعفران نیز عرضه می‌شود.

حضور در نمایشگاه‌ها بین ۵۰ تا ۱۰۰ میلیون ریال برای هر شرکت‌کننده ایرانی هزینه دارد.

■ توصیه شما به دولت چیست؟

اا دولت یا باید جلوی صادرات زعفران از طریق بازارچه‌های مرزی و تجارت چمدانی را بگیرد و یا اینکه از صادرکننده پیمان‌نگیرد و اجازه دهد آزادانه به صادرات پردازند.

البته برداشتن پیمان لطماتی را به بازار صادرات می‌زند، در نتیجه بهتر است جلوی صدور زعفران از بازارچه‌های مرزی و تجارت چمدانی گرفته شود.

در ضمن دولت باید اتحادیه‌ها را تقویت کند تا آنها بتوانند جلوی تقلب در صادرات را بگیرند.

